

2. Kazakov V.F. Opyt orhanyzatsyy lechebnoho turyzma v sanatoryy sredney polosy Rossyy/Kazakov V.F. // Kurortnye vedomosti, 2002. No 2. – S. 10–12
3. Holovne upravlinnia statystyky u Lvivskii oblasti. Blanky statystychnoi zvitnosti ta instrukttsii Elektronnyi resurs. Rezhym dostupu: http://www.lv.ukrstat.gov.ua/ukr/sr/all_blank.php?ind_page=sr

УДК 911.3

Малиновська Оксана Юріївна,
кандидат географічних наук, доцент

Київський національний університет імені
Тараса Шевченка, м. Київ, Україна
e-mail: osano@yandex.ua

ІННОВАЦІЙНІ МУЗЕЙНІ ЗАКЛАДИ ТА ЗАСТОСУВАННЯ НОВИХ ПІДХОДІВ У ДІЯЛЬНОСТІ МУЗЕЇВ ТА ЕКСКУРСІЙНОМУ ОБСЛУГОВУВАННІ

Метою статті є висвітлення особливостей функціонування інноваційних музейних закладів та застосування нових підходів у діяльності музеїв та екскурсійному обслуговуванні. Розглянуто специфіку діяльності віртуальних музеїв, музейних кварталів, музейних містечок, музеїв сучасного мистецтва, музеїв транснаціональних культур та національних меншин, музеїв маргінальних культур і непрофесійних форм художньої творчості. Подано сучасні форми організації екскурсій. Результати статті можуть використовуватися традиційними музеями та туристськими підприємствами для модернізації і поглиблення роботи з туристами та удосконалення організації музейного середовища.

Ключові слова: екскурсійна діяльність, інноваційні музейні заклади, музейні квартали, міста-музеї, віртуальні музеї.

УДК 911.3

Малиновская Оксана Юрьевна,
кандидат географических наук, доцент

Киевский национальный университет
имени Тараса Шевченка, г. Киев, Украина
e-mail: osano@yandex.ua

ИННОВАЦИОННЫЕ МУЗЕЙНЫЕ УЧРЕЖДЕНИЯ И ИСПОЛЬЗОВАНИЕ НОВЫХ ПОДХОДОВ В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ МУЗЕЕВ И ЭКСКУРСИОННОМ ОБСЛУЖИВАНИИ

Целью статьи является освещение особенностей функционирования инновационных музейных учреждений и использования новых подходов в деятельности музеев и экскурсионном обслуживании. Рассмотрено специфику деятельности виртуальных музеев, музейных кварталов, музеев-городов, музеев современного искусства, музеев транснациональных культур и национальных меньшинств, музеев маргинальных культур и непрофессиональных форм художественного творчества. Рассмотрены современные формы организации экскурсий. Результаты статьи могут использоваться традиционными музеями и туристическими предприятиями для модернизации и оживления работы с туристами и усовершенствования организации музейного пространства.

Ключевые слова: экскурсионная деятельность, инновационные музейные учреждения, музейные кварталы, города-музеи, виртуальные музеи.

UDC 911.3

Malynovska Oksana Yuriivna,
candidate of sciences (geography),
assosiated professor

Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Kyiv, Ukraine.
e-mail: osano@yandex.ua

INNOVATIVE MUSEUM INSTITUTIONS AND APPLYING OF THE NEW METHODS IN MUSEUM WORK AND EXCURSION SERVICE

The purpose of the article is to look out the features of the functioning of the innovative museum institutions and the new methods in museum activities and excursions. There were considered the specificity of activity of virtual museums, museum quarter, city museums, museums of contemporary art, museums of transnational cultures and ethnic minorities, museums of marginal cultures and non-professional art. There were looked out the the modern forms of the organization of excursions. The results can be used by traditional museums and the tourist companies in order to modernize and revitalize the tourists and improve the organization of the museum space.

Key words: excursion activities, innovative museum institutions, city museums, square museums, virtual museums.

Постановка проблеми. Світові тенденції розвитку музеїв свідчать, що пріоритетним напрямком в їхній діяльності стає широка і резонансна демонстрація своїх колекцій. Сучасні музеї прагнуть максимально відкрити свої збірки для відвідувачів, перетворюються на культурні центри, орієнтуються на інтерактивну комунікацію, стають простором розвитку і творчої самореалізації особистості. З'являються нові форми організації екскурсій, які не висвітлені у класичних підручниках з екскурсознавства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фундаментальні та прикладні аспекти розвитку екскурсознавства та музеєзнавства розглядалися у працях вітчизняних та зарубіжних авторів: Ф. Вайдахера, Г. Власюк, М. Гецевича, Р. Дьякової, Б. Ємельянова, О. Зосимович, В. Кіптенко, О. Малиновської, А. Короткової, Г. Мезенцевої, П. Пасічного, М. Рутинського, О. Стецюк, М. Хадакової, Л. Шляхтіної, Т. Юренєвої та ін.

Метою цієї статті є висвітлення різноманітності та особливостей функціонування інноваційних музейних закладів та застосування нових підходів у діяльності музеїв та екскурсійному обслуговуванні.

Виклад основного матеріалу. В сучасній світовій музейній теорії і практиці розширення просвітницької моделі музею відбувається за рахунок прийняття «гедоністичної» концепції, відповідно до якої мистецтво повинно приносити людині задоволення, вносити гармонію в її життя. Саме просвітницька функція на сьогоднішній день визначає образ сучасного музею, його призначення, архітектурне рішення, функціональне зонування, склад і площі приміщень, технічне оснащення.

Традиційні музеї з тематико-жанровими експозиціями нині втрачають здатність привертати увагу і пробуджувати активність широкого загалу. Тому на зміну таким музеям приходять інноваційні

музейні заклади та комплекси нового типу, такі як музейні квартали і міста, віртуальні музеї, екомuzeї, музеї сучасного мистецтва, музеї транснаціональних культур, національних меншин, маргінальних культур, примітивного мистецтва, непрофесійних форм художньої творчості та ін. Також удосконалюються і модернізуються традиційні музеї, створюються нові форми роботи з відвідувачами, використовуються нові принципи організації музейного середовища.

На розвиток музеїв суттєво впливають процеси експериментування, які зумовлюють трансформацію традиційних форм музейної роботи: впровадження інноваційних технологій експозиційного дизайну; впровадження інноваційних технологій менеджменту і маркетингу, спрямованих на розширення музейної аудиторії; реклама музейного продукту, а також вивчення та формування попиту на нього; здійснення партнерських проектів з іншими організаціями.

Використання музеями комп'ютерних технологій сприяє: модернізації музейного обліку; розширенню можливостей доступу публіки до музейних фондів; продажу та перевірці квитків, що дозволяє музеям розширювати список постійних відвідувачів і залучати нових; проведенню маркетингових досліджень. Створення web-сайту музею дозволяє: зменшити витрати на публікацію своїх матеріалів; створити принципово нову музейну експозицію (інтерактивні експонати завдяки аудіоелементам та візуальним ефектам стають доступними для перегляду людьми із захворюваннями органів зору і слуху); представити у віртуальній експозиції твори, які знаходяться у фондах музею і недоступні в реальному музеї; відвідати музей людям, які через обмежений бюджет не мають можливості подорожувати світом; забезпечити систематизацію інформації і полегшити пошук потрібних даних; покращити імідж музею.

Перші віртуальні музеї почали з'являтися в мережі Інтернет з початку 1990-х рр. Спочатку вони були web-сайтами реальних музеїв, але незабаром стали з'являтися і персональні web-сайт-музеї. Перший персональний web-сайт-музей, який назвав себе таким, з'явився в 1994 р. [3]. Колекція віртуального музею, як правило, робить доступною для споглядання значну кількість експонатів, які з різних причин не виставлені на показ у реальному музеї. Крім цього, віртуальний простір музею використовується не тільки для зберігання і перегляду цифрових зображень і текстових документів з різноманітною інформацією, а й як майданчик для спілкування між відвідувачами.

Варіанти віртуальних музеїв досить різноманітні: web-сайти музеїв, тематичних виставок і галерей; музеї віртуального мистецтва; віртуальні музеї «2-го покоління» (наприклад, проект міжнародної художньої он-лайн виставки Art Project за ініціативою пошукової мережі Google об'єднав 17 музеїв світу і дозволяє відвідувачам «прогулятися» їхніми залами, за допомогою функції динамічного масштабування виявити на картинах найдрібніші деталі, які неможливо побачити в реальному музеї, а також

«створити» свою власну колекцію творів мистецтва з власними коментарями до кожного з них).

Досвід європейських країн показує, що одним із досить вдалих рішень для міста може бути вбудовування в міський простір «креативних індустрій» (арт-центрів, лофт-проектів, музейних кварталів, музейних містечок та ін.).

Музейні квартали як культурно-дозвіллі музейні райони є внутріміськими структурами і можуть мати досить великий вплив на розвиток культури міст в цілому. Вони можуть включати як історичні будівлі, так і нову архітектуру, об'єднувати культурні інститути різних типів і представляти різні види мистецтва, являючись найбільш ефективним засобом організації музейного простору. Це можуть бути як окремі будівлі, так і комплекси будівель, розташованих у паркових зонах або мальовничих заміських місцевостях, які мають зручний транспортний зв'язок з містом. Музейні квартали надають жителям і туристам різноманітні можливості відпочинку та культурного дозвілля в єдиному просторі району міста, кварталу, вулиці, а також являються одним із кращих варіантів для комплексного розвитку музеїв. Приклади таких рішень можна бачити у Відні (Музейний квартал), Мюнхені (Ареал мистецтва), Берліні (Музейний острів), Санкт-Петербурзі (Невський проспект, набережна Європи, проекти «Музейний квартал», «Поштове містечко» та «Селище Художників»), Пскові (Золота набережна), Калінінграді (Рибне селище). Такі проекти, як правило, одразу стають візитними картками для регіону при позиціонуванні його на туристичних ринках і починають приваблювати нові категорії туристів.

До музейних комплексів нового типу також можна віднести міста-музеї, які являють собою єдиний архітектурний та мистецький комплекс, є певною цілісністю, де всі об'єкти існують у нерозривному зв'язку один з одним. До таких міст-музеїв насамперед можна віднести: Флоренцію, Дубровнік, Антверпен, Несебр, Львів, Переяслав-Хмельницький та ін.

Зарубіжні музейні заклади відіграють важливу роль у формуванні історичної пам'яті та збереженні національної ідентичності: створюються транскультурні музеї, застосовуються нові форми та новітні цифрові технології для подачі інформації історичного плану. У 60-70-х рр. ХХ ст. в країнах Європи і Північної Америки відкриваються музеї Голокосту, у військових музеях оновлюються експозиції з метою висвітлення трагічної долі єврейського народу в роки Другої світової війни. Після падіння Берлінського муру з'являються музеї, які висвітлюють злочини комуністичної влади, наприклад Музей терору (Угорщина), Меморіальний музей жертв комунізму (Румунія), Музей Штазі (Німеччина). У музеях країн колишнього Варшавського блоку змінюються акценти у висвітленні подій минулого. Так, у Музеї словацького повстання (Банська Бистриця) з дня заснування у 1955 р. наголошувалося на братній підтримці Радянського Союзу в організації повстання і постачанні зброї. Але вже

тоді існувала суперечність: адже повстання було спрямоване і проти першої словацької національної держави. Зараз під час ведення екскурсій наголошується, що повстання проти нацистів є частиною загальноєвропейського Руху Опору, стверджується європейська ідентичність словаків.

Відкриваються музеї, завданням яких є інтеграція національних меншин у суспільство, подолання расової упередженості. Наприклад, Міжнародний музей рабства у Ліверпулі (відкритий 23 серпня 2007 р.) покликаний висвітлювати проблему рабства від XVIII ст. Музей співпрацює з Національним музеєм Ліверпуля, негритянською громадою Ліверпуля, Ліверпульською культурною радою та ін. За мету музей ставить вшанування пам'яті загиблих африканців, які сприяли розвитку Великої Британії, нагадувати, що трансатлантична работоргівля сприяла появі расизму, дискримінації та експлуатації, відзначати звільнення від рабства і становлення демократії, щоб подібне ніколи не повторилося в майбутньому.

Окрему категорію культурно-дозвілєвих закладів становлять заклади, пов'язані з маргінальними формами культури та психіки, починаючи від театрів даунів («Театр особливих акторів», Росія) до поодиноких виставок та галерей творчості представників нових художніх течій, аутсайдерів, душевнохворих, неформальних молодіжних рухів та ін. За визначенням американського дослідника Р.Е.Парка, маргінальний тип особистості з'являється там, де з конфлікту рас і культур починають з'являтися нові народи і культури. Такі люди ніби існують у двох світах одночасно і приймають стосовно цих світів роль космополіта і чужинця [1]. Кількість таких людей-винятків у сьогоденному мінливому світі дедалі збільшується, а також зростає інтерес до їхньої культури та внутрішнього світу. Вони досить часто являються засновниками нових художніх течій в мистецтві і починають рухи, які вносять радикальні зміни в культуру.

У західних країнах музеї маргінальних культур існують з 1970-х рр. З 1989 р. у Москві проводились виставки, а у 1996 р. відкрив постійну експозицію Музей творчості аутсайдерів. Доволі часто проводять виставки представників маргіналів музеї сучасного мистецтва, оскільки в маргінальності вбачається принципова незалежність, індивідуальність, надмірна мрійливість, хвороблива сором'язливість, виклик рутині, спорідненість з екстремальністю, хвилююче сусідство з небезпекою і ризиком. Тому такі виставки і музеї приваблюють широку молодіжну аудиторію. Усе частіше одним із перших пунктів у туристичних програмах стають музеї сучасного мистецтва. Подібні структури не просто колекціонують і пропагують сучасне мистецтво, а й розвивають його за допомогою різних проектів. Вони об'єднують навколо себе художників, мистецтвознавців, галеристів, займаються науково-дослідною діяльністю. Їх образно називають «музеями постійно плинних мистецьких виставок».

Лідерами за кількістю відвідувачів є такі музеї і галереї сучасного мистецтва: Центр Помпіду (близько 5,5 млн. відвідувачів на рік), Лондонська галерея Тейт Модерн (близько 5,2 млн.), Нью-Йоркський Metropolitan Museum.

Серед сучасних форм організації екскурсій слід відзначити такі:

1. Прогулянки містом на бігу або підстрибом із гаджетом, під розповідь про визначні пам'ятки.

2. Екскурсії з гідами-бездомними, які дозволяють туристу побачити іншу, не ошатну і «причесану», а часто непривабливу сторону життя міста. Такі екскурсії успішно проводяться у Лондоні, Празі, Амстердамі, Сан-Франциско, Львові.

3. Відвідування діючих підприємств або занедбаних індустриальних об'єктів та екскурсії індустриальними краєвидами, на дахи будівель, по станціях метро.

4. Віртуальні тури для мобільних платформ, які містять докладні розповіді про місто в описах до інтерактивних оглядових панорам та відеосюжети з розповіддю диктора.

5. «Екскурсії у кріслі» – тематичні краєзнавчі лекції, які проводяться у так званих «креативних просторах», які є майданчиками для подібних зустрічей [4].

6. Квест-екскурсії, які є популярними серед молоді та як корпоративні заходи і дають можливість учасникам у цікавій формі пізнати місто та ознайомитися з цікавими фактами його історії.

7. Екскурсії на скутерах-сігвей (Segway – це перший електричний засіб пересування з системою самобалансування) – як правило, проводяться у паркових зонах міст.

8. Екскурсії на ретро-автомобілях, ретро-трамваях і т.п.

9. Екскурсії у поєднанні з майстер-класами, які є дуже популярними серед молоді та екскурсантів із дітьми.

10. Використання анімації в екскурсіях.

11. Екскурсії від місцевих жителів, експертів і знавців свого міста – журналістів, культурологів, архітекторів, дизайнерів, музикантів та інших творчих людей. Приклади таких екскурсій: «Світ паризької фотографії», «Джазове звучання Франкфурта», «Сучасне мистецтво в Лондоні», «Танці на набережній Барселони», «Флорентійська мода», «Смачні прогулянки Тель-Авівом», «Все про їжу в Рейк'явіку» та інші [2]. Такі екскурсії, зазвичай, проходять у дружній та невимушеній атмосфері, адже гіді проводять їх з любов'ю до свого міста і з бажанням поділитися цією любов'ю з екскурсантами.

Отже, впровадження нововведень у музеях дозволяє їм відійти від традиційних павільйонно-експозиційних форм показу колекцій, урізноманітнює форми роботи музею, сприяє підвищенню конкурентоспроможності та рівня обслуговування відвідувачів цих установ. Використання нових підходів в екскурсійному обслуговуванні

дозволяє екскурсантам проникнути у саме серце локальної культури, колорит міських районів, познайомитися з вуличним мистецтвом, субкультурами та історичними деталями, відкрити гастрономічні секрети та міські легенди, перетворити свою подорож на незабутнє знайомство з містом із середини, зануритися в його захоплюючі культурні особливості, які буває складно зрозуміти самотійно.

Список використаних джерел:

1. Балла О. Живущие на краю // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://wsyachina.narod.ru/social_sciences/marginals_1.html
2. Необычные экскурсии от местных жителей // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://experience.tripster.ru>
3. Перший персональний вебсайт-музей // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://website-museum.popelyukhin.com>
4. Харченко А. Между офисом и домом: 7 коворкингов и креативных пространств Киева // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ain.ua/2013/01/22/108929>

References:

1. Balla O. Zhyvushchye na kraiu // [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://wsyachina.narod.ru/social_sciences/marginals_1.html
2. Neobychnnye ekskursyy ot mestnykh zhytelei // [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://experience.tripster.ru>
3. Pershyi personalnyi vebсайт-muzei // [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://website-museum.popelyukhin.com>
4. Kharchenko A. Mezhdru ofysom y domom: 7 kovorkynhov y kreatyvnykh prostranstv Kyeva // [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://ain.ua/2013/01/22/108929>

УДК 359.09

Смирнов Игорь Георгиевич,
доктор географічних наук, професор

Київський національний університет імені
Тараса Шевченка, м. Київ, Україна
e-mail: smyrnov_ig@ukr.net

ВІЙСЬКОВА ЛОГІСТИКА ЯК ТУРИСТИЧНИЙ РЕСУРС: УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД

Мета. Розкриття транспортно-логістичних та військово-логістичних особливостей діяльності українського козацтва, бою під Крутами та Лінія Арпада, тобто прикладів українського досвіду з військової логістики, які можуть слугувати і вже використовуються нині як важливі туристичні ресурси для розвитку військово-історичного, військового (мілітарі), сентиментального та інших видів туризму.

Методика. Розроблена модель застосування військової логістики як туристичного ресурсу для розвитку таких видів туризму як військово-патріотичний, військовий, сентиментальний, ностальгійний. Матеріал статті базується на обробці (аналізі та синтезі) даних про об'єкти та події, пов'язані з військовою логістикою в Україні, зокрема, в діяльності українського козацтва, бої під Крутами та Лінії Арпада.

Результати. Розкрито можливості щодо використання в туризмі військової логістики, тобто об'єктів та подій, пов'язаних з логістичними аспектами в діяльності українського козацтва, бою під Крутами та Лінії Арпада. Ці об'єкти та події відносяться до різних регіонів України (відповідно Запоріжжя, Чернігівщина, Закарпаття) та можуть бути основою для розвитку військово-патріотичного, військового, сентиментального, ностальгійного видів туризму,